

Głębokie źródła zrównoważoności

The Deep Roots of Sustainability

Eva M. Kras

*International Society for Ecological Economics,
44 Corkstown Road, Ottawa, ON K2H 5B4, Canada
E-mail: eva@evakras.com*

Streszczenie

Od czasów rewolucji naukowo-przemysłowej, świat zachodni bardzo ceni możliwości logiczne i analityczne ludzkiego umysłu oraz sukcesy gospodarcze, które są im przypisywane. W rezultacie mniejszą wagę przywiązuje się do głębszych pokładów ludzkiego umysłu, czyli naszej intuicji, wewnętrznej mądrości, lub duchowości (w najszerszym znaczeniu tego słowa), ponieważ ta mądrość nie jest wymierna w kategoriach naukowych. Zdaniem wielu naukowców, sytuacja ta (czyli przyjęcie tylko wymiernej wiedzy wynikającej z logicznej części naszego umysłu) spowodowała oderwanie człowieka od natury oraz zerwanie naszych więzi z Ziemią, co stało się przyczyną problemów ekologicznych, które dziś obserwujemy.

Niniejsze opracowanie omawia podstawowe źródła tego dylematu. W wielu wypadkach niezbędne jest odkrycie (lub ponowne odkrycie) głęboko zakorzenionych wartości w najgłębszych pokładach naszej podświadomości (naszym wewnętrznym „ja” lub wyższej świadomości) oraz przemyślenia dotyczące ludzkiej natury i naszych relacji ze środowiskiem. Proces ten otwiera nowe tory myślenia na temat najgłębiej ukrytych możliwości człowieka, jak również znaczenia zarówno świadomego i logicznego umysłu, jak i głębokich obszarów podświadomości (naszego wewnętrznego „ja”). W rezultacie stopniowo odkrywamy niektóre z tych głęboko zakorzenionych wartości „uniwersalnych”, gdzie obie sfery naszego umysłu (logika i wyższa świadomość) są niezbędne do zrozumienia całości tych wartości oraz do wykorzystania ich w praktyce. Wartości te stopniowo tworzą nowe podstawy dla polityki i działań w celu przeciwdziałania obecnemu kryzysowi ekologicznemu, społecznemu i gospodarczemu.

Czy jesteśmy już tylko o krok od sformułowania powszechnych, najgłębszych, uniwersalnych wartości, które mogłyby stanowić podstawę dla nowego, pozytywnego podejścia do naszych wspólnych problemów dotyczących zrównoważoności na naszej planecie?

Słowa kluczowe: zrównoważoność, wartości, podstawy filozoficzne, transformacja, etyka

Abstract

The Western world, since the Scientific/Industrial Revolution has valued highly the capacity of our logical and analytical minds as well as the economic success which has been credited to this thinking. This has resulted in what appears to be a discrediting of the deeper consciousness of the human mind, that is, our intuition or inner Wisdom or spirituality (in its broadest sense), as this wisdom cannot be measured in scientific terms. Many scholars now believe that this situation (accepting only the measurable knowledge which comes from the logical mind), has created much of our human disconnect with our natural world and our human linkage with the Earth, resulting in the ecological breakdown we are now experiencing.

The following paper focuses on the deep roots of our dilemma. This involves in many cases the discovery or “rediscovery” of some deeply rooted values located in our deeply seated unconscious mind (inner self or consciousness), and our rethinking about the nature of humanity and how we are interconnected with Nature. This process is opening up new ways of thinking about the deep capacities humans possess, and the importance of drawing from both the conscious logical mind as well as the deeply rooted unconscious areas of the mind (our inner self). As a result we are gradually rediscovering some of these deeply held “universal” values, where both areas of the mind (logical and consciousness) are needed to fully comprehend them and transform them into practice. These emerging values appear to be gradually providing a new basis for policies and actions to deal with our present environmental, social and economic crisis.

Are we on the threshold of finding some commonly held deep universal values that could result in new positive approaches to our common challenges in Sustainability for our planet?

Key words: sustainability, values, philosophical roots, transformation, ethics

Introduction

As we all know, neo-classical economic philosophy and values, based on positivism and scientific fundamentals, has penetrated every facet of western thinking for many generations, including business organizations, education systems, governments and health systems, to mention a few. The fundamental principles and values that underpin this philosophy have become the one and only "king" so to speak, and no other alternatives are considered credible. As a result we can certainly recognize its success in producing extraordinary economic success for a significant number of people, as well as the concept of progress and success has increasingly been associated with scientific advances and money as its central core.

However, as we also know, a new situation has been developing rapidly over the past two decades especially which is resulting in a serious and rapid breakdown of our ecological and social, and recently our economic base in societies, and our conventional "philosophy" does not seem to be able to deal with it. Many attempts are being made using tools based on conventional neoclassical economic thinking and principles, but with mostly disappointing outcomes (with a few notable exceptions). It appears we are trying to change the exterior challenges in society without considering that maybe our problem lies at some deeper human level (Harman, 1998)¹.

Are we trying to solve the problems of sustainability today by still using the same principles and values as we have used for many generations? Are not these the ones in place which created the problems in the first place? (Einstein, 1979; Calapice, 1996, 2000).

This paper attempts to deal with these issues in an alternative way. It is based on a book *The Blockage, Rethinking Organizational Principles for the 21st Century* (Kras, 2007) and is seated on thought provoking insights of a number of respected "visionaries", and it attempts to provide a different approach that could be helpful in coming to grips with the roots of our dilemma.

Wstęp

Jak powszechnie wiadomo, filozofia i wartości ekonomii neoklasycznej, oparte na podstawach pozytywizmu i nauki, na wiele dziesięcioleci zdominowały każdy aspekt zachodniej myśli ekonomicznej, w tym m.in. działalność podmiotów gospodarczych, systemów szkolnictwa, rządów i systemów opieki zdrowotnej. Leżące u podstawy tej filozofii fundamentalne zasady i wartości stały się jedyną „doktryną”, a żadna alternatywa nie była uznawana za wiarygodną. Należy docenić wpływ tej filozofii na ogromne sukcesy gospodarcze dużej grupy ludzi, a pojęcie postępu i sukcesu stało się w coraz większym stopniu utożsamiane z postępami naukowymi oraz pieniędzmi, które stanowiły ich źródło.

Jednakże jak równie powszechnie wiadomo, na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat sytuacja uległa zmianie, co w szczególności dotyczy gwałtownego i poważnego załamania ekologicznych, społecznych, a niedawno również gospodarczych podstaw funkcjonowania naszego społeczeństwa. Konwencjonalna „filozofia” nie wystarcza. Także narzędzia i zasady konwencjonalnej neoklasycznej myśli ekonomicznej nie są w stanie zadowalająco rozwiązać te problemy (choć zanotowano kilka godnych podkreślenia wyjątków). Wydaje się, że próbujemy zmienić zewnętrzne problemy naszego społeczeństwa nie dopuszczając do siebie myśli, że problem może dotyczyć znacznie głębszych sfer (Harman, 1998)².

Czy dziś próbujemy rozwiązać problemy zrównoważoności wykorzystując te same zasady i wartości, które stosowaliśmy przez setki lat? Czy to nie one właśnie stanowią źródło tych problemów? (Einstein, 1979; Calapice, 1996, 2000).

Celem niniejszego opracowania jest omówienie tych kwestii z innej perspektywy. Tekst opiera się na treści książki *The Blockage Rethinking Organizational Principles for the 21st Century* (Kras, 2007) i wykorzystuje zmuszające do przemyśleń wnioski szeregu uznanych „wizjonerów” myśli ekonomicznej, jednocześnie starając się zaproponować inne podejście, które może być pomocne w próbach zmierzenia się z podstawami naszych dylematów.

¹ Harman, in the 1980s and 1990s was highly respected for his work in "pushing the envelope" of science through the Institute for Noetic Sciences, as well as the relationship between science and spirituality. Other related works of Harman in this period include, *New Metaphysical Foundation of Modern Science; Higher Creativity; Liberating the Unconscious for Breakthrough Insights*.

² W latach 80. i 90. XX w. Harman zdobył uznanie za próby „przemycenia” postaw naukowych w Instytucie Badań Neotycznych (zajmującym się badaniami nad możliwościami ludzkiego umysłu), jak również za badania związków pomiędzy nauką a duchowością..

Our present system of thinking

Our present system of thinking, based on our present values and principles follows the conventional objective scientific fundamentals. Some outstanding visionaries have observed the difficulties that this philosophy has created, as it does not seem to be able to solve our increasingly severe problems in ecological, social and economics areas.

Following are some quotes from a few highly respected visionaries that indicate their concern related to our present philosophy or worldview, as well as where they indicate that we need to direct our search for long term sustainable solutions.

ALBERT EINSTEIN QUOTES (Einstein, 1979; Calapice, 1996, 2000):

- *We cannot solve our problems by using the same kind of thinking that created them.*
- *Not everything that counts can be counted and not everything that can be counted counts.*

These are well known quotes from Einstein. The question is: What are the extremely important aspects of our problems that Einstein refers to but cannot be measured scientifically? It appears that he is telling us that we must pay close attention to ourselves as humans at a very personal level. It also appears that Einstein feels that our present values and principles are causing us to be unsuccessful in our efforts.

The basis for our present day industrial/financial world, has evolved over many generations, and we, as Einstein indicates, have believed that the scientific method must be used to be credible and also to find realistic and science based meaningful solutions. Today, without a scientific based analysis, the solution usually is not acceptable or considered valid. However, it appears, based on Einstein's thinking we will have to rethink many problems, and seriously take into account some very deep values that we as humans all possess, if we hope to solve them successfully. These deep values appear to be almost unconscious at times and seem to have the capability of controlling our attitudes and general behaviours towards our problems and allow sustainability finally to prevail.

WILLIS HARMAN QUOTE (Harman, 1984, 1998, 1994):

The industrialized world, having lost any consensus on ultimate meanings and values, steers itself mainly on economic and financial signals serving pseudo-values (...). The key step in our bringing about change is eschewing the negative vision (of purely objective, positivistic thinking) to which we have unwittingly been contributing, and choosing a vision that benefits our inner purpose and that of those around us.

Obecny sposób myślenia

Przyjęty sposób myślenia, oparty o obowiązujące dziś wartości i zasady, jest zgodny z konwencjonalnymi obiektywnymi podstawami nauki. Niektórzy naukowcy zwrócili uwagę na trudności, jakie niesie ze sobą ta filozofia, która nie zapewnia rozwiązania coraz bardziej narastających problemów ekologicznych, społecznych, oraz gospodarczych.

Poniższe cytaty pochodzą z dzieł kilku uznanych naukowców-wizjonerów, które sygnalizują ich troskę o powodzenie obecnie przyjętej filozofii czy poglądów, jak również konieczność wypracowania długofalowych zrównoważonych rozwiązań.

ALBERT EINSTEIN (Einstein, 1979; Calapice, 1996, 2000):

- *Poważne problemy, przed którymi stoimy nie mogą być rozwiązane na tym poziomie myślenia, na którym byliśmy, kiedy je stworzyliśmy.*
- *Nie wszystko, co można obliczyć, liczy się i nie wszystko, co się liczy, można obliczyć.*

Są to znane cytaty z Einsteina. Powstaje pytanie: O jakich poważnych problemach, które nie są wymierne i policzalne, mówi Einstein? Wydaje się on przypominać nam, że musimy zwracać dużą uwagę na własne czyny jako ludzie, w bardzo osobistym wymiarze. Wydaje się również, że według Einsteina nasze obecne wartości i zasady skazują nasze wysiłki na niepowodzenie.

Nasz przemysłowo-finansowy świat opiera się na podstawach, które przez wieki ewoluowały, a my nabraliśmy przekonania, że tylko metody naukowe zapewniają wiarygodność oraz wypracowanie prawidłowych rozwiązań opartych na nauce, na co wskazuje Einstein. Żadne rozwiązanie nie jest dziś przyjmowane i uznawane za istotne bez analizy naukowej. Jednak zgodnie z myślą Alberta Einsteina powinniśmy poważnie przemyśleć wiele problemów oraz wziąć pod rozwagę niektóre głęboko zakorzenione wartości wspólne dla całej ludzkości, jeżeli chcemy rozwiązać te problemy. Te fundamentalne wartości często zdają się być zakorzenione w naszej podświadomości i wpływają na nasze postawy oraz ogólne podejście do problemów, co może zapewnić powodzenie idei zrównoważoności.

WILLIS HARMAN (Harman, 1984, 1998, 1994):

Uprzemysłowiony świat, odrzuciwszy konsensus co do ostatecznych znaczeń i wartości, skupia się głównie na celach gospodarczo-finansowych i pseudo-wartościach (...). Aby dokonać zmiany, należy przede wszystkim wyrzec się negatywnej wizji (czysto obiektywnego pozytywistycznego myślenia), którą nieświadomie rozwijamy, i wybrać wizję umożliwiającą osiągnięcie naszych własnych wewnętrznych celów, jak również celów innych ludzi żyjących obok nas.

Willis Harman explicitly indicates that we have been depending on "pseudo-values" to solve our problems. He also appears explicit in the importance of humans searching "inward" to find a new inner purpose for ourselves and the people around us.

Harman is clearly indicating the shortcomings of our present society. What are these inner values that control us?

DAVID KORTEN QUOTE (Korten, 1999):

Successful as capitalism has been in creating a mass consumer culture, the fact remains that its values are largely alien to our basic nature.

Korten shows concern about the linkage between success in capitalism and the consumer society, due to the questionable values on which these ideologies are based. The question is: What are the values he views as part of our "basic nature" that will be able to deal successfully with our present problems?

E.F. SCHUMACHER QUOTE (Schumacher, 1999):

The purely quantitative approach misses out on everything that really matters.

Schumacher appears to agree with Einstein that we have some deep qualitative values (and thinking) that are vital to our human existence. What is it that we are missing in the purely quantitative approach? There is an indication that there is something extremely important needed that really matters and will help us move towards genuine sustainability.

Summary of present thinking

There appears to be a common thread that runs through these insights related to our present dilemma. That refers to the inability of our present values and principles to deal effectively with our present problems. They all point to something deep inside that is much deeper in the human mind where we need to reach in order to be successful in solving our problems.

This exposes us to an uncomfortable and dramatic situation which is essentially questioning the values or beliefs that we have been brought up to believe as almost unspoken "truths". This means that it appears we have "outer values" which we use to try to solve our daily problems, which satisfy the basic scientific approach (and seemingly now cannot alone solve our problems), plus "inner values" that we tend to ignore as they cannot be counted or measured through scientific methodologies.

These visionaries also point us to the tremendous capacity of our human consciousness (or inner wisdom) as having the ability to actually find a viable solution deep within every human being. There also appears to be, within these insights a

Willis Harman w sposób jednoznaczny wskazuje, że rozwiązujemy nasze problemy w oparciu o „pseudo-wizje”. Równie wyraźnie sygnalizuje, że człowiek w swoich poszukiwaniach musi zwrócić się „do wewnątrz” w celu określenia celów zarówno swoich, jak i innych ludzi.

Harman wyraźnie wskazuje na wady naszego współczesnego społeczeństwa. Jakie są te wewnętrzne wartości, które nami sterują?

DAVID KORTEN (Korten, 1999):

Choć kapitalizmowi udało się stworzyć kulturę konsumpcji masowej, faktem jest, że jego wartości są często obce naszej naturze.

Korten wyraża troskę o związek pomiędzy sukcesem kapitalizmu a stworzeniem społeczeństwa konsumpcyjnego, podważając wartości, które legły u podstaw tych ideologii. Powstaje pytanie: Jakie wartości stanowiące część naszej „ludzkiej natury” pomogą nam rozwiązać obecnie nękające ludzkość problemy?

E.F. SCHUMACHER (Schumacher, 1999):

Czysto ilościowe podejście nie uwzględnia tego wszystkiego, co liczy się naprawdę.

Schumacher zdaje się podzielać pogląd Einsteina, że posiadamy pewne głęboko zakorzenione jakościowe wartości (i myślenie), które jest kluczowe dla istnienia ludzkości. Czego brakuje w podejściu czysto ilościowym? Schumacher sugeruje, że istnieje coś niezwykle istotnego, co pomoże nam osiągnąć zrównowagę.

Podsumowanie obecnego podejścia

Przedstawione powyżej poglądy dotyczące naszych obecnych dylematów mają pewną myśl wspólną. Wskazują, że przyjęte przez nas wartości i zasady nie zapewniają rozwiązania problemów obecnie nękających ludzkość. Sugerują również istnienie wartości bardziej fundamentalnych, głębiej zakorzenionych w umyśle ludzkim, które należy wprowadzić w życie w celu pomyślnego rozwiązania naszych problemów.

Tym samym znaleźliśmy się w niewygodnej i wręcz dramatycznej sytuacji, w której zakwestionowane zostały wartości i przekonania, które zostały nam zaszczerpione jako niemalże prawda absolutna. Oznacza to, że istnieją „wartości zewnętrzne” spełniające podstawowe kryteria podejścia naukowego, które staramy się wykorzystać do rozwiązania naszych codziennych problemów (i które same w sobie nie zapewniają ich rozwiązania), ale również „wartości wewnętrzne”, które zwykle ignorujemy, ponieważ nie są mierzalne ani policzalne przy zastosowaniu przyjętych metod naukowych.

Wizjonerzy ekonomii wskazują również na ogromne możliwości ludzkiej świadomości (lub wewnętrznej mądrości), która jest w stanie znaleźć najlepsze rozwiązanie w każdym ludzkim umyśle.

positive note related to the human capacity far beyond what we are presently utilizing.

These views by visionaries are certainly encouraging, especially when we take into account the powerful sectors of society at present. As is accepted by almost all economists, the business sector is presently the sector of society that has the most influence on how a country or region will develop. Therefore, the magnitude of this transformation or search for change appears to require a deep transformation within the hearts and minds of the key decision makers if we hope to make fundamental transformations in organizational values and behaviours - towards sustainability.

Our transition in thinking

Presently, most people and sectors find themselves in a complex period of transition. We are mostly aware that the "conventional" system no longer is adequate, and we are faced with a variety of alternatives. Most of these alternatives are still seated on conventional scientific based principles and values, with superficial adjustments being incorporated in the ecological areas, but without disturbing the underlying economic and scientific basis of conventional values. Some valuable steps are being taken based on this approach, but it appears not to be sufficient to provide deeply seated long term positive outcomes. It appears we need to expand more deeply into our human consciousness (and especially amongst decision makers) to find a solution. Here lies one of the most important challenges for Sustainability today.

This transition period provides valuable insights from several visionaries. Following are some important quotes of visionaries who will provide food for thought.

WILLIS HARMAN QUOTE (Harman, 1998, 1997):

The contemporary reassessment of basic assumptions (conventional principles and values) is a consequence of the growing suspicion that without some sort of fundamental change, modern industrial society appears to be unable to resolve the socio-political and ecological dilemmas that beset us (...). The change that is required is not simply a shift from one form of industrial society to another (such as capitalism to socialism) but rather a major change in the basic assumptions (values and principles) underlying both versions of industrial society.

Harman appears to indicate a deep level of transformation is required in our basic beliefs in what we perceive as related to the fundamental rules that govern us every day - both politically and organizationally.

Wszystkie te poglądy wskazują jednocześnie na pozytywny aspekt, czyli na nasz potencjał, który obecnie wykorzystujemy w niewielkim stopniu.

Są to zdecydowanie opinie optymistyczne, szczególnie jeżeli weźmiemy pod uwagę istnienie silnych sektorów w naszym dzisiejszym społeczeństwie. W opinii niemal wszystkich ekonomistów, sektor biznesu obecnie ma największy wpływ na rozwój kraju lub regionu. Skala tej transformacji lub zmian wymaga zatem fundamentalnej rewolucji w sercach i umysłach decydentów, jeżeli transformacja ma dotyczyć również wartości i zachowań w organizacjach – w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

Zmiana podejścia

Obecnie większość ludzi i sektorów gospodarki znajduje się w trudnym okresie przejściowym. Najczęściej zdajemy sobie sprawę, że „tradycyjny” system przestał się sprawdzać i stoimy przed wyborem kilku alternatywnych rozwiązań. Większość z tych rozwiązań nadal opiera się na konwencjonalnych naukowych podstawach i wartościach, wprowadzając jedynie powierzchowne korekty w obszarze ochrony środowiska, nie zakłócając jednak konwencjonalnych podstaw i wartości gospodarczych i naukowych. Podejmowano próby działań na tej podstawie, ale okazały się niewystarczające do osiągnięcia długofalowych rezultatów. Wydaje się, że konieczne będzie sięgnięcie głębiej do ludzkiej świadomości (szczególnie pośród decydentów) w celu znalezienia odpowiedzi. To jest jednym z największym wyzwaniem na drodze ku zrównoważoności. Kilku wizjonerów ekonomii wyraziło swój pogląd na temat tego okresu przejściowego. Cytaty przedstawione poniżej z pewnością stanowią punkt wyjścia do dalszych rozważań.

WILLIS HARMAN (Harman, 1998, 1997):

Konieczność dokonania ponownej oceny podstawowych założeń (tradycyjnych zasad i wartości) wynika z coraz bardziej powszechnego przekonania, że bez fundamentalnych zmian nowoczesne przemysłowe społeczeństwo nie będzie w stanie rozwiązać społeczno-politycznych i ekologicznych dylematów, które je obecnie trapią (...). Niezbędna zmiana to nie tylko przejście z jednej formy społeczeństwa przemysłowego na kolejną (np. z kapitalizmu na socjalizm), ale raczej fundamentalna zmiana podstawowych założeń (wartości i zasad) leżących u podstaw obu form społeczeństwa przemysłowego.

Harman wskazuje na konieczność głębokiej zmiany naszych przekonań dotyczących fundamentalnych zasad kierujących naszymi działaniami na co dzień – zarówno w sensie politycznym, jak i organizacyjnym.

It appears Harman is stressing that we need to consider both the transformation of our “inner self” values as well as combining them with our “outer self” (conventional principles and values).

ERVIN LASZLO QUOTE (Laszlo 2001, 2009):³

We are attempting to cope with the conditions of the 21st Century with the thinking of the 20th Century (...). Ultimately, such a “shift” (in human thinking) lies in changes in hearts and minds, in the values and conduct of all.

Laszlo clearly points to the need for a new 21st Century approach: a shift from placing total confidence in the present day values based on the 20th principles and values, to an approach which also takes into account the heart and mind (the inner self or consciousness).

DAVID KORTEN QUOTE (Korten, 1999, 2006):

That which cannot be observed or measured, such as spirit and consciousness, came to be excluded from consideration by science - and therefore from the scientific perspective does not exist.

Korten indicates that we have depended only on the scientific basis for decision making and thinking, but now we need to include human consciousness (inner self wisdom) as well for us to genuinely provide a new basis for success in solving our problems.

E.F. SCHUMACHER QUOTE (Schumacher, 1997):

A civilization that deprecates the heart, which idolizes objectivity in the forms of scientism, positivism, and rationalism, which bases the entire education (in its broadest sense) on the notion that decisions must be taken without interference from the emotions, inevitably exposes itself to the dangers of unlimited violence (...) modern civilization can survive only if it begins again to educate the heart, which is the source of Wisdom.

Schumacher, for many years of his professional life believed completely in the highest importance of science and objective thinking for all decision making. However he experienced a total transformation and became convinced that we need a special harmony in life and work, which combines both objective scientific thinking as well as spirituality (consciousness) and inner Wisdom.

Harman podkreśla konieczność zmiany naszych „wewnętrznych” wartości (wewnętrznego „ja”) oraz połączenia ich z wartościami i zasadami „zewnątrznymi” (konwencjonalnymi).

ERVIN LASZLO (Laszlo 2001, 2009)⁴:

Podajemy próby radzenia sobie z problemami XXI w. przyjmując metody z XX w. (...). Zmiana myślenia tak naprawdę dotyczy naszych serc i umysłów, a także wartości i zachowań nas wszystkich.

Laszlo w sposób wyraźny wskazuje na konieczność przyjęcia rozwiązań dla XXI w.: zmiany podejścia opartego na wartościach i zasadach z XX w. na podejście, które uwzględni również nasze serca i umysły (wewnętrzne „ja” lub wyższą świadomość).

DAVID KORTEN (Korten, 1999, 2006):

To, czego nie można zaobserwować lub zmierzyć, to znaczy wymiar duchowości lub świadomości, zostało z czasem wyłączone ze sfery nauki – z punktu widzenia nauki po prostu nie istnieje.

Korten wskazuje, że w naszych procesach decyzyjnych i myśleniu polegamy wyłącznie na naukowych podstawach, a powinniśmy również uwzględnić naszą świadomość (wewnętrzną mądrość), aby pomyślnie rozwiązać trapiące nas problemy.

E.F. SCHUMACHER (Schumacher, 1997):

Cywilizacja, która ignoruje serce a wynosi na piedestał obiektywizm w formie scjentyzmu, pozytywizmu, i racjonalizmu, która opiera cały system edukacji (w najszerszym znaczeniu) na założeniu, że decyzje należy podejmować bez udziału emocji, narażona jest na ryzyko nieograniczonej przemocy (...) nowoczesna cywilizacja może przetrwać wyłącznie pod warunkiem, że edukacja skupi się ponownie na sercu – źródle Mądrości.

Schumacher przez wiele lat pracy naukowej był przekonany o absolutnej supremacji nauki i obiektywnego myślenia we wszystkich procesach decyzyjnych. Przeszedł jednak zupełną transformację i doszedł do wniosku, że potrzebujemy harmonijnego połączenia obiektywnej myśli naukowej oraz duchowości i wewnętrznej Mądrości – w naszym życiu i pracy.

³ Laszlo is the founder and president of the Club of Budapest (formed in 1993). He is considered today as the foremost exponent of systems philosophy and general evolution theory.

Details of the work and philosophy of the Club are found on website: <http://newciv.org/ClubofBudapest>. Details are also found in Ervin Laszlo's book, *3rd Millennium: The Challenge and the Vision*, Gaia Books, 2000.

⁴ Laszlo to założyciel i prezes Klubu Budapeszt. Uznawany jest za głównego propagatora filozofii systemowej oraz ogólnej teorii ewolucji.

Szczegółowe informacje o pracy i filozofii klubu można znaleźć w Internecie: <http://newciv.org/ClubofBudapest>. Ponadto zawarte są one w książce Ervina Laszlo: *3rd Millennium: The Challenge and the Vision*, Gaia Books, 2000.

Summary of our transition period

All of these insights from highly respected visionaries are far reaching and complex. The common thread appears to be the necessity for humans to expand our thinking to include the deep reservoir of human capacity beyond our customary objective, logical minds, if we hope to find genuine transformation in ecological and social sectors of society. It also points very directly to those who are involved in the process of research and teaching, and the difficulties of accepting the “whole person” as a factor in research, with outcomes being affected both by the OBSERVER as well as the OBSERVED.

This situation seems to indicate that without a transformation in thinking by decision makers particularly, our hopes for fundamental long term transformation in how organizations behave is still a huge challenge. Clearly, what has been happening to date is positive, but not sufficient to “solve” our ecological, social or economic ills.

An emerging alternative

A new (or very old revisited) alternative is emerging in some sectors to deal with the deep roots (or blockages in thinking) of our dilemma. It is complex, as it involves a great deal of personal reflection relating to our most deeply held “truths”, beliefs or values. This complexity is often made more difficult as we struggle to find words to describe concepts that apparently come from our deep consciousness, or “unconscious” areas of our mind, as opposed to the relative ease of finding words to describe the concepts which we hold in our objective “conscious” mind. That is, we can easily measure the information related to logical objective thinking, but we cannot measure the subjective knowledge or wisdom coming from our deep consciousness. However, it can be validated in “experiencing” it. This refers to our feeling of inner fulfillment, inner peace, intuition and spirituality in its broad sense.

The following insightful visionaries provide us with more food for thought:

ROGER WALSH QUOTE (Walsh, 2000):

This physical world we live in and see and touch is not all there is to reality; that underneath it – at its source – is another world, a sacred world, a world of spirit, or consciousness or Mind (...) coming to know this sacred realm and coming to recognize it as ourselves is the highest goal of human existence - it is the means by which we can best serve ourselves and others.

Walsh indicates that we can “experience” this inner world and manifests itself in connection with our human nature, as well as service to others.

Podsumowanie okresu przejściowego

Przedstawione powyżej opinie wizjonerów ekonomii są dalekosiężne i złożone. Wszystkie wspominają o konieczności włączenia do naszego myślenia najgłębszych pokładów ludzkich możliwości wykraczających poza powszechnie przyjęte obiektywne zasady logiczne, jeżeli chcemy osiągnąć prawdziwą transformację ekologicznych i społecznych sektorów społeczeństwa. Wskazują także na osoby zaangażowane w działalność naukową i kształcenie, a także na fakt, że trudno jest nam zaakceptować „osobę” jako czynnik istotny w badaniach naukowych, na których wyniki ma wpływ zarówno OBSERWATOR, jak i OBSERWOWANY.

Sytuacja ta sugeruje, że bez zmiany podejścia, szczególnie po stronie decydentów, nasze nadzieje na fundamentalną długofalową zmianę praktyk w organizacjach będą bezowocne. To, co wydarzyło się dotychczas jest obiecujące, jednak nie wystarczy do rozwiązania naszych problemów i bolączek ekologicznych, społecznych i ekonomicznych.

Alternatywne podejście

W niektórych sektorach przyjęto nowe (lub bardzo stare, ale zrewitalizowane) podejście pozwalające na rozwiązanie podstaw naszych dylematów (lub usunięcie przeszkód w naszym myśleniu). Jest ono złożone, ponieważ wymaga analizy naszych najgłębiej zakorzenionych osobistych „prawd”, przekonań lub wartości. Sytuację często dodatkowo utrudnia fakt, że nie umiemy znaleźć odpowiednich słów, aby opisać koncepcje rodzące się głęboko w naszym umyśle, lub w jego „nieświadomych” pokładach, podczas gdy łatwo nam znaleźć słowa na opisanie pojęć, które dotyczą naszego „świadomego” umysłu. Wiemy, jak w sposób wymierny wyrazić informacje dotyczące logicznego obiektywnego myślenia, ale nie potrafimy zmierzyć subiektywnej wiedzy lub mądrości wynikającej z głębi naszego umysłu. Jej walidacja jest jednak możliwa na podstawie naszych doświadczeń: uczucia wewnętrznego spełnienia, spokoju, intuicji, oraz duchowości (w najszerszym znaczeniu).

Poniższe cytaty są podstawą do dalszych rozważań:

ROGER WALSH (Walsh, 2000):

Ten świat fizyczny, w którym żyjemy, który widzimy i którego dotykamy, nie jest wszystkim; poza nim – i u jego źródła – leży inny świat, świat świętości, świat ducha, świadomości, lub Umysłu (...) poznanie tego królestwa i uznanie go za część nas to najwyższy cel naszego istnienia – sposób, w jaki możemy najdoskonalej służyć nam samym oraz innym.

Walsh wskazuje, że możemy „doświadczyć” tego wewnętrznego świata, a on ujawnia się w związku z naszą ludzką naturą oraz w sposobie, w jakim służyliśmy innym ludziom.

Walsh also summarized a comparison between 'knowledge' (using our conscious objective mind), and wisdom (using also our unconscious spiritual mind):

1. *Knowledge requires information, but wisdom requires understanding.*
2. *Knowledge informs but wisdom transforms us.*
3. *Knowledge empowers, but wisdom enlightens.*
4. *Knowledge is something we have but wisdom is something we become.*

Clearly, we have been accustomed to think of present day knowledge as "king" - "knowledge is power" is a common expression. But maybe we are depending completely on this product of the logical mind and discounting the much deeper wisdom coming from our unconscious mind. Some visionaries have commented that we in reality use only a small part of our potential as humans. We apparently have a huge storage of wisdom and knowledge that is mostly untouched. Hence Walsh refers to the huge potential in all of us.

ERVIN LASZLO QUOTES (Laszlo, 2001, 1997):

- *Values and beliefs determine the way we perceive the world and suggest the ways we prioritize the responses to our perceptions. They affect almost all areas of our judgment and behavior.*
- *A planetary ethic (or universal values) respects the condition under which all people in the world community can live in dignity and freedom, without destroying each others chances of livelihood, culture, society and environment.*

Laszlo refers to a deeper "planetary ethic" that perceives how we judge worldwide activities. If we can gain access to this deeper "self" (that holds the planetary ethic) we can have high hopes for humanity. As everyone possesses a common set of deep values (universal values), or planetary ethic, these values form the foundation for freedom and dignity for all.

KENNETH BOULDING (Boulding, 1968):

Spirituality involves the spirit and "spirit" is a code word for what lies at the deepest level of consciousness (...). Spirituality, as distinguished from religious dogma, is a kind of consciousness, that is characterized by 'noetic' sense of unity and ultimate reality, the fruit of which is compassionate, unconditional love.

Boulding states it clearly: Spirituality is found in the deep inner self. Religions, on the other hand are all manmade dogma. However, most have inner spirituality as their foundations. Therefore, religions are usually culturally sensitive, but do not affect the tremendous common power of the human spirit.

Walsh porównuje również „wiedzę” (wykorzystującą nasz obiektywny świadomy umysł) oraz „mądrość” (wykorzystującą również naszą podświadomość i duchowość):

1. *Wiedza potrzebuje informacji, a mądrość potrzebuje zrozumienia.*
2. *Wiedza to informacja, a mądrość to transformacja.*
3. *Wiedza daje władzę, a mądrość daje oświecenie.*
4. *Wiedza to coś, co posiadamy, a mądrość to coś, czym się stajemy.*

Przyzwyczajaliśmy się do myślenia, że wiedza króluje w naszym świecie. Być może jednak za bardzo polegamy na tym wytworze logicznego umysłu, zapominając o głębszej wiedzy pochodzącej z naszej podświadomości. Niektórzy z wizjonerów nauk ekonomicznych byli zdania, że w rzeczywistości wykorzystujemy zaledwie niewielką część potencjału i możliwości, które w nas drzemają. Posiadamy głębokie pokłady wiedzy i mądrości, które w większości pozostają nietknięte. Walsh odnosi się zatem do ogromnego potencjału całej ludzkości.

ERVIN LASZLO (Laszlo, 2001, 1997):

- *Wartości i przekonania decydują o naszym postrzeganiu świata i sugerują nasze reakcje na to, co obserwujemy. Mają one wpływ na niemal wszystkie obszary naszego osądu i zachowania.*
- *Etyka planetarna (uniwersalne wartości) określa warunki, w których ludzie mogą żyć w sposób godny i wolny, bez ograniczania szans innych ludzi, oraz bez wywierania negatywnego wpływu na kulturę, społeczeństwo, oraz środowisko naturalne.*

Laszlo nawiązuje do głębszej warstwy „etyki planetarnej”, wpływającej na nasze postrzeganie świata. Uzyskując dostęp do tego głębszego „ja” (zasad etyki planetarnej), moglibyśmy mieć nadzieję na sukces ludzkości. Ponieważ wszyscy ludzie posiadają najbardziej fundamentalne wartości (uniwersalne), lub zasady etyki planetarnej, stanowią one podstawy wolności i godności człowieka.

KENNETH BOULDING (Boulding, 1968):

Duchowość to kwestia naszego ducha, a słowo „duch” oznacza to, co leży w najgłębszych pokładach naszej świadomości (...). Duchowość, której nie należy mylić z dogmatami religijnymi, to królestwo świadomości, opisywane jako „noetyczne” poczucie jedności oraz ostatecznej rzeczywistości, której owocem jest empatyczna, bezwarunkowa miłość.

Wg Bouldinga duchowość to element naszego najgłębszego wewnętrznego „ja”, a religie są dogmatami stworzonymi przez człowieka, choć większość z nich opiera się na podstawach wewnętrznej duchowości. Dlatego religie, choć zwykle „kulturowo wrażliwe”, nie wpływają na moc ludzkiego ducha.

E.F. SCHUMACHER STORY (Schumacher, 1997):

Schumacher had a dramatic experience of transformation from “conventional thinking” (values) to “sustainable thinking” (values). He explained it briefly:

I don't think it was arrogance that made me think that at long last we had discovered the only possible method for acquiring valid knowledge - the scientific method, and that therefore people who adhered to pre-scientific faiths or beliefs were simply behind the times, to be pitied rather than despised.

Schumacher then describes what began to happen to him, as he began his process of transformation (mainly through a form of relaxation and meditation).

The inner parts started to react and in fact to 'burn' as soon as my mind found itself in contact with the real thing - what shall I call it? With Truth?

Over a period of a number of years Schumacher had a complete transformation in thinking. Following this life changing experience he stated:

The inner organ with its indwelling spirit of Truth is really the most wonderful thing. It tells me whether something is the Truth (...) sometimes long before my reason is able to understand how it 'could' be such.

Schumacher was clearly at one time deeply committed to the power of the logical mind. However, he obviously had a powerful transformation that changed his whole view of life and the world, even within the business world in which he worked.

ALBERT EINSTEIN QUOTES (Einstein, 1949):

- *My religion consists of a humble admiration of the illimitable superior spirit who reveals himself in the slight details we are able to perceive with our frail and feeble mind.*
- *The most beautiful thing we can experience is the mysterious. It is the source of all true art and science. He to whom this emotion is a stranger, who can no longer pause to wonder and stand rapt in awe, is as good as dead: his eyes are closed.*

Most people have little knowledge of this side of Einstein, as we have mostly been taught about him as a famous scientist. The depth of his spirituality is remarkable, and what a role he can fulfill for other humans as we search for ways to come to grips with our dilemma! Einstein makes it very clear: without accepting the mystery of nature (including human nature) we are nothing, and cannot hope to solve our problems.

WILLIS HARMAN QUOTE (Harman, 1998):

The Western neglect of the realm of subjective experience has had serious consequences in our confusion about values. For it is ultimately in the realm

HISTORIA E.F. SCHUMACHERA (Schumacher, 1997):

Schumacher ma za sobą dramatyczne doświadczenie całkowitej transformacji i przejścia z „konwencjonalnej” myśli (wartości) w „równoważoną” myśl (wartości). Podsumowuje to doświadczenie tak:

Nie uważam, że to arogancja skłoniła mnie do stwierdzenia, iż wreszcie odnaleźliśmy jedyną metodę zdobycia prawdziwej wiedzy – metodę naukową, i że ludzie zachowujący wiarę i przekonania z epoki „przed-naukowej” byli po prostu zacofani i należy im raczej współczuć niż nimi gardzić.

Schumacher opisuje dalej, jak zmieniły się jego przekonania w momencie rozpoczęcia procesu transformacji (głównie w formie technik relaksacyjnych i medytacji).

Moje wewnętrzne „ja” zaczęło reagować, a nawet wręcz „płonąć”, gdy mój umysł dotknął tego, co najprawdziwsze – jak to nazwać? Prawdy?

Transformacja Schumachera trwała wiele lat. Po tym doświadczeniu, które zmieniło jego życie, ekonomista stwierdził:

Ten wewnętrzny organ, obdarzony duchem Prawdy, to naprawdę coś cudownego. Podpowiada mi, czy coś jest prawdziwe (...) czasem na długo przedtem, zanim mój rozsądek jest w stanie zrozumieć, dlaczego tak jest.

Schumacher był niegdyś głęboko i szczerze przekonany o sile logicznego umysłu, jednak z czasem przeszedł głęboką transformację, która zmieniła jego postrzeganie życia i świata, nawet w otoczeniu biznesowym, w którym pracował.

ALBERT EINSTEIN (Einstein, 1949):

- *Moja religia jest pokornym uwielbieniem nieskończonej, duchowej istoty wyższej natury, ujawniającej się w drobnych szczegółach, które nasz słaby umysł jest w stanie dostrzec.*
- *Najpiękniejszą rzeczą, jakiej możemy doświadczyć jest oczarowanie tajemnicą. Jest to uczucie, które stoi u kolebki prawdziwej sztuki i prawdziwej nauki. Ten, kto go nie zna i nie potrafi się dziwić, nie potrafi doznawać zachwyty, jest martwy, niczym zdmuchnięta świeczka.*

Większość ludzi nie zna tych wypowiedzi Einsteina. Głębia strony duchowej tego wybitnego naukowca jest jednak niezwykła. Jego przekonania mogą odegrać wielką rolę w poszukiwaniach i pomóc nam rozwiązać nasze dylematy! Einstein nie ma wątpliwości: jeżeli nie przyjmiemy tajemnicy natury (w tym również natury ludzkiej), jesteśmy niczym i nie rozwiążemy naszych problemów.

WILLIS HARMAN (Harman, 1998):

Odrzucenie sfery subiektywnego doświadczenia przez zachodni świat miało poważne konsekwencje, powodując zamęt w naszym systemie wartości. To

of the subjective (consciousness), the transcendent, and the spiritual that all societies have found the basis for the deepest values, commitments and sense of meaning.

Willis Harman also believed in 3 ways we can learn (or know):

- a) The reasoning process of the Intellect.
- b) The perception of our experiences through the senses.
- c) The intuitive, spiritual or inner ways of knowing.

We are accustomed to believing that learning basically comes from formal education and research. What a change we need in expanding our "learning" to come also from life experiences and well as spirituality or inner knowing or wisdom!

Summary of an emerging alternative

These visionaries have provided a window into the essence of our "Emerging Alternative". It is noteworthy that these visionaries, amongst many others, are all seeing the need for us as humans to expand our consciousness or spirituality if we hope to fully understand the commonly held "universal" values which are important as a foundation to produce genuinely sustainable policies and practices for the future.

Sustainability and Diversity

The concept of Diversity, in all its complexity for some readers appears to be in conflict with the need to discover (or rediscover) commonly held universal values.

Diversity is considered a positive concept by most researchers, as it includes a wide variety of ideas. Diversity manifests itself in many different forms such as different cultures, different disciplines, different tastes, different regions and countries, and different education systems in general.

The challenge is:

How can we respect diversity while at the same time recognizing the need for a common deep belief in consciousness and universal values?

Based on visionaries in this area, such as Willis Harman (Harman, 1998), we as humans have minds with different "layers" so to speak.

The deepest layer is, according to Willis Harman, where universal values have their home. This deep layer affects our thinking and behavior almost unconsciously. According to many researchers it is a layer of values that rarely ever changes. These values may seem almost hidden at times, due to many years of more superficial values "hiding" them, but are sometimes awakened unexpectedly when a dramatic experience or crisis occurs which may have a major life changing result.

Universal values, that are referred to by these visionaries, come from this deep layer in the human

właśnie w sferze subiektywnej (świadomość), transcendentnej, oraz duchowej społeczeństwa znalazły podstawy dla swoich najbardziej fundamentalnych wartości, działania i poczucia sensu życia.

Willis Harman wierzył również, że istnieją trzy drogi do nauki (wiedzy):

- a) Proces rozumowania – Intelkt.
- b) Postrzeganie i doświadczanie poprzez zmysły.
- c) Intuicja, duchowość, i inne wewnętrzne drogi do wiedzy.

Przyzwyczajaliśmy się, że nauka wynika głównie z edukacji formalnej i badań naukowych. Jakiej zmiany potrzeba, by uwierzyć, że „nauka” może pochodzić również z naszych doświadczeń, duchowości, wewnętrznej wiedzy lub mądrości?

Podsumowanie alternatywnego podejścia

Przedstawieni poniżej wizjonerzy otworzyli nam okno, przez które możemy zobaczyć, na czym polega istota „alternatywnego podejścia”. Należy podkreślić, że wszyscy oni widzą potrzebę rozwoju naszej świadomości lub duchowości. Jest to warunek konieczny, jeżeli ludzie pragną w pełni zrozumieć wspólne „uniwersalne” wartości, które muszą leć u podstaw prawdziwie zrównoważonej polityki i praktyk w przyszłości.

Zrównoważoność i różnorodność

Zdaniem niektórych, złożone pojęcie różnorodności stoi w sprzeczności do potrzeby określenia (lub ponownego odkrycia) wspólnych uniwersalnych wartości.

Różnorodność dla większości badaczy jest zjawiskiem pozytywnym, bo oznacza mnogość idei i pomysłów. Różnorodność przyjmuje wiele różnych form, np. różne kultury, dyscypliny, preferencje, regiony i kraje, oraz różne systemy szkolnictwa.

Wyzwanie jest takie:

Jak uszanować różnorodność, jednocześnie uznając potrzebę określenia wspólnych fundamentalnych przekonań w sferze świadomości oraz uniwersalnych wartości?

Odwołując się do wizjonerów, takich jak Willis Harman (Harman, 1998), możemy stwierdzić, że ludzki umysł zbudowany jest z wielu „pokładów”.

Jego zdaniem, wartości uniwersalne „zamieszkują” najgłębsze pokłady ludzkiego umysłu. Mają one wpływ na nasze myślenie i zachowanie niemalże bez żadnego udziału naszej świadomości. Zdaniem wielu badaczy, te najgłębsze pokłady ludzkiego umysłu, sfera fundamentalnych wartości, rzadko ulegają zmianom. Wartości te mogą pozostawać w ukryciu przez wiele lat, przesłonięte innymi, bardziej powierzchownymi wartościami. Czasem jednak budzą się gwałtownie, często w sytuacji dramatycznego doświadczenia lub kryzysu, co ma wpływ na całe nasze dalsze życie.

mind. These are also the ones that are considered the most sustainable of human values.

According to Harman we have another more superficial layer of values that we access constantly, and mostly control our present attitudes and behaviours. These values are the ones usually referred to when referring to Diversity, as these values have evolved through different cultures, disciplines, tastes etc. They also change often as events and history change our outlook on many aspects of daily activity as well as political and educational systems. This group of values are basically related to our present worldview of scientifically based thinking.

Another highly respected visionary, Iain McGilchrist (McGilchrist, 2010) refers to two distinct hemispheres in our brain in which each hemisphere (left and right) has distinct values or attributes stored there. Gilchrist sees the right brain as the Master and the left brain as the Emissary. In our Western world today he indicates that the Emissary is in control (scientific based values) and that Western civilization has suffered by basing its development on mainly the left hemisphere.

In Sustainability, both of these sets of values exist harmoniously (one science based, and one universal). This means that we all have universal values (some conscious, some unconscious) which are found at the deepest level of our mind (or right brain). Then we also have more superficial values seated on top of these (or left brain) and they vary with different cultures, disciplines, education etc. However, in a sustainable environment, universal values form the deep source for the more changeable superficial values. Presently it appears we are accepting the more superficial science based values as supreme and are imbued with a fundamental "truth" that guides these values - logical scientific thinking. For this reason universal values have often been hidden for long periods from the human consideration, and the resulting principles and actions bear the mark of science based values without the fundamental foundation of sustainable universal values. This is the dilemma that many visionaries are trying to change in order to deal effectively with our deeply felt attitudes toward Nature and Sustainability.

The outcome of such a transformation, that is, accepting a combination of both groups of values, appears to result in positive sustainable actions in society. This means that Diversity of values is positive and natural but we must all "drink from the same deep well" when considering the deep roots of who we are in this diverse world. That is, we need to access our deeply held universal values as a foundation, and then place our diverse scientific based values on top of these, but controlled by universal values. In this way we all draw from a common deep foundation, and make whatever changes are essential to respect the universal values.

Wartości uniwersalne pochodzą właśnie z tej najgłębszej sfery ludzkiego umysłu. Są one jednocześnie tymi wartościami, które są najbardziej trwałe.

Zdaniem Harmana istnieje jeszcze jedna warstwa wartości – wartości bardziej powierzchownych, do których mamy stały dostęp, i które zwykle mają wpływ na nasze codzienne postawy i zachowania. Stanowią one podstawę dla Różnorodności, bo powstały w ramach ewolucji różnych kultur, dyscyplin, gustów, itp. Te wartości stale ewoluują, w miarę jak codzienne wydarzenia i historia zmieniają nasze poglądy na szereg aspektów naszego codziennego życia, a także na funkcjonowanie systemów politycznych i edukacyjnych. Ta grupa wartości odnosi się zasadniczo do naszych obecnych poglądów na świat, w oparciu o myśl naukową.

Inny wizjoner, Iain McGilchrist (McGilchrist, 2010), wspomina o dwóch półkulach naszego mózgu, z których każda oferuje różne wartości i atrybuty. Według Gilchrista prawa półkula naszego mózgu to Władca, a lewa to Emisariusz. Wskazuje, że w zachodnim świecie obecnie rządzi Emisariusz (wartości oparte na nauce), oraz że zachodnia cywilizacja wiele na tym straciła.

W ramach zrównoważoności obie te sfery wartości współistnieją w harmonii (wartości naukowe i uniwersalne). Oznacza to, że wszyscy posiadamy wartości uniwersalne (niektóre z nich w sferze świadomości, inne nie), znajdujące się w najgłębszych pokładach naszego mózgu (lub jego prawej półkuli). Posiadamy również bardziej powierzchowne wartości w warstwie kolejnej (lub w lewej półkuli), które są różne w różnych kulturach, dyscyplinach nauki, systemach edukacji, itp. Jednak w warunkach zrównoważonego rozwoju, wartości uniwersalne stanowią głębszą podstawę dla bardziej zmiennych wartości powierzchownych. Wydaje się, że uznajemy bardziej powierzchowne naukowe wartości za nadrzędne i oparte na podstawowej „prawdzie” – logicznym naukowym rozumowaniu. Wartości uniwersalne są z tego powodu często spychane na dalszy plan i pozostają w ukryciu przez długie lata, w wyniku czego nasze zasady i działania oparte są na wartościach „naukowych” z pominięciem fundamentów – czyli trwałych wartości uniwersalnych. Wielu wizjonerów chce zmienić tę sytuację i wysunąć na pierwszy plan nasze związki z Naturą oraz ideę zrównoważoności..

W wyniku połączenia obu grup wartości, społeczeństwo może podejmować korzystne działania. Oznacza to, że Różnorodność wartości to pozytywny i naturalny aspekt, ale wszyscy musimy „czerpać z tego samego źródła” aby poznać najgłębsze wartości. Musimy zatem dokonać oceny najgłębszych uniwersalnych wartości, stanowiących fundament dla różnorodnych wartości opartych na nauce, które są kontrolowane przez wartości uniwersalne. W ten sposób czerpiemy z tego samego źródła wartości fundamentalnych, a następnie możemy dostosować je w miarę potrzeb.

The process of transformation has various benefits:

- a) Combining scientific based values and universal values creates a situation where diversity is comfortable and positive, but conditions of conflict do not come forth. At the root of our thinking we are all "drinking from the same well" of universal values.
- b) Universal values ensure respect for Nature and positive human development.
- c) The future success of organizations is ensured through increased understanding, increased cooperation and basic human fulfillment and peace within different societal groups.

Universal values it appears are essential for a common long term sustainable base for society. With this understanding clearly in place, Diversity of all kinds is welcomed.

Emerging universal values

(The Earth Charter⁵, 1997; McGilchrist, 2010; Michell, 1996; Gandhi, 1997; Weber, 1991; Harman, 1984; Laszlo 2001, 1997, Korten, 1999, 2006; Maslow, 1968, 1970; Schumacher, 1997)

This section of the Sustainability worldview forms a solid foundation for all behavior and actions. It is often not understood fully as it appears in every encounter with others, how we live every day, how we approach our work, including how and what we often unconsciously teach in educational institutions, and finally how governments and businesses operate (governance and structure) in a country or region.

Emerging universal values are also extremely difficult to identify and much research is involved in identifying the most important deep values that have the most impact on long term sustainability in general.

The values that follow are the ones most researchers have identified as of key importance worldwide,

⁵ The Charter indicates comprehensive research, as indicated in the document, as follows: *Together with the Earth Charter consultation process, the most important influences shaping the ideas and values in the Earth Charter are contemporary science, international law, the wisdom of the world's great religions and philosophical traditions, the declarations and reports of the seven UN summit conferences held during the 1990's, the global ethics movement, numerous nongovernmental declarations and people's treaties issued over the past thirty years, and best practices for building sustainable communities.* See *The Earth Charter*, United Nations Earth Council, 1997.

The origin of the Charter was sponsored by the United Nations Commission on the Environment and Development, 1987, followed by the Earth Charter Commission, 1997.

Proces transformacji oferuje różne korzyści:

- a) Połączenie wartości naukowych i uniwersalnych stwarza sytuację, gdzie różnorodność zapewnia korzyści i wygodę, nie powodując jednocześnie konfliktów pomiędzy wartościami. U podstaw naszego myślenia wszyscy „czepimy z tego samego źródła” wartości uniwersalnych.
- b) Wartości uniwersalne zapewniają poszanowanie Natury oraz rozwój ludzkości.
- c) Większe zrozumienie, współpraca, oraz spełnienie i spokój osiągany przez ludzi w różnych grupach społecznych to podstawy dla przyszłych sukcesów organizacji.

Wydaje się że wartości uniwersalne są niezbędną trwałą podstawą dla zrównoważonego społeczeństwa. Jeżeli ta fundamentalna zasada zostanie przyjęta, Różnorodność wszelkiego rodzaju stanie się pożądanym zjawiskiem.

Wartości uniwersalne

(Karta Ziemi⁶, 1997; McGilchrist, 2010; Michell, 1996; Gandhi, 1997; Weber, 1991; Harman, 1984; Laszlo 2001, 1997, Korten, 1999, 2006; Maslow, 1968, 1970; Schumacher, 1997)

Niniejszy fragment teorii zrównoważoności stanowi podstawę wszelkich zachowań oraz działań. To kompleksowe zagadnienie – pojawia się we wszystkich kontaktach z innymi ludźmi, w naszym codziennym życiu, w naszym podejściu do pracy, w tym również w szkolnictwie, tym, czego i w jaki sposób uczymy innych ludzi oraz w metodach działania rządów i przedsiębiorstw (zarządzanie i struktura organizacyjna) w danym kraju lub regionie.

Wartości uniwersalne są również niezwykle trudne do określenia. Prowadzone są liczne badania nad ustaleniem najbardziej fundamentalnych wartości, które mają długofalowy wpływ na zrównoważoność.

Wartości przedstawione poniżej są tymi, które badacze uznali za najbardziej kluczowe w najgłębszym wymiarze człowieczeństwa, wspólne dla całego świata. Są one uznawane za wartości uni-

⁶ Karta Ziemi wskazuje na znaczenie kompleksowych badań: *Obok procesu konsultacji w ramach Karty Ziemi, największy wpływ na kształt jej idei i wartości mają: współczesna nauka, prawo międzynarodowe, mądrość największych religii i tradycji filozoficznych świata, deklaracje i raporty z siedmiu szczytów ONZ zorganizowanych w latach 90. XX w., globalny ruch na rzecz etyki, szereg deklaracji organizacji pozarządowych oraz traktatów zawartych w ciągu ostatnich trzydziestu lat, a także najlepsze praktyki budowania społeczności w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju.* Por. *Karta Ziemi*, Rada Ziemi ONZ, 1997.

Karta Ziemi stanowi inicjatywę wywodzącą się z prac Komisji ONZ ds. Środowiska i Rozwoju z 1987 r., kontynuowaną przez Komisję Karty Ziemi z 1999 r.

at the deep human level. These are considered universally held values, and rarely change in a lifetime.

The emerging values are divided into different groups in order to simplify the study for readership.

These groups are:

- a) Values: relationship with Self.
These include the deepest personal values that basically control most all of our behaviours and attitudes every day.
- b) Values: relationship with Family, Work, Community.
These include our attitudes and behaviours within the family, within communities and also within our daily work.
- c) Values: Nature and Cosmos.
These values involve our attitudes towards all aspects of nature, including our basic respect for nature. It also includes our attitudes towards humans in nature and how we finally live with our everyday actions related to nature. These values and actions are closely related also to the Cosmos as it recognizes the mysteries surrounding Nature.

The values related to the cosmos involve the deep seated subjective aspects of our thinking, such as inner fulfillment and peace, intuition, and spirituality in its broad sense. As a result it is difficult to express much of this in words (as they are not adequate), and is more often "experienced".

All of these different groups are of course interlinked, and together become the foundation for genuine long term Sustainability.

A. Relationship with Self: personal values

(Korten, 1999)

LOVE: This is an all encompassing value and includes our most deeply held personal values. It indicates our very personal beliefs about the nature of humans. Apparently we all possess a deep capacity for love, but most have also experienced some blockages that have not permitted love to flourish. These blockages or competing values, according to some scholars, have included fear, greed, anger, jealousy and pride - all values linked to a conventional worldview and thinking. These personal attributes or values apparently exist in all humans, but are not considered the predominant ones, and have only been boosted to top positions as a result of the conventional scientific based worldview in which we live. On the other hand, there also exists a core of complex values related to love. This includes many different aspects, such as COMPASSION, KINDNESS, GENEROSITY, FORGIVENESS, JOY.

These values apparently surround us every day but sometimes seem to appear at unexpected times, such as at a time of tragic events or crisis. That is

wersalne i rzadko ulegają ewolucji na przestrzeni życia.

Wartości uniwersalne podzielono na odrębne grupy, w celu ułatwienia ich analizy.

Podział ten jest następujący:

- a) Wartości: relacja z własnym Ja.
Są to najgłębsze osobiste wartości, które kontrolują większość naszych zachowań i postaw na co dzień.
- b) Wartości: relacja z Rodziną, Pracą, Społecznością.
Są to postawy i zachowania w ramach rodziny, społeczności, oraz w pracy.
- c) Wartości: Natura i Kosmos.
Wartości te obejmują nasze postawy względem natury i wszystkich jej aspektów, w tym podstawowe poszanowanie jej praw. Są to również nasze postawy względem ludzi żyjących w środowisku naturalnym oraz nasze codzienne działania mające na nie wpływ. Te wartości i działania mają ścisły związek z Kosmosem oraz tajemnicą Natury.

Wartości kosmiczne obejmują najgłębsze subiektywne aspekty naszego myślenia, takie jak wewnętrzne spełnienie i spokój, intuicję, oraz duchowość w najszerszym znaczeniu tego słowa. W rezultacie trudno wyrazić większość z nich słowami (które są nieadekwatne). Zwykle je po prostu „przeżywamy”.

Wszystkie te grupy wartości są oczywiście połączone, a razem tworzą podstawy dla długofalowej zrównoważoności.

A. Relacja z własnym Ja: wartości osobiste

(Korten, 1999)

MIŁOŚĆ: Jest to najszerze pojęcie, obejmujące nasze najgłębsze wartości osobiste. Obejmuje nasze przekonania na temat natury ludzkiej. Zasadniczo wszyscy mamy zdolność odczuwania miłości, ale większość z nas ma również pewne zahamowania, które utrudniają nam jej odczuwanie. Zahamowania te lub konkurencyjne wartości to według niektórych badaczy strach, chciwość, gniew, zazdrość, oraz duma – wszystkie wartości związane z tradycyjnym pojmowaniem świata i myśleniem. Te osobiste atrybuty i wartości istnieją w każdym z nas, ale nie są dominujące i zostały przesunięte na początek listy w wyniku przyjęcia konwencjonalnego, opartego na podstawach naukowych podejścia do świata, w którym żyjemy. Z drugiej strony istnieją złożone wartości związane z miłością. Ta grupa obejmuje rozmaite aspekty, w tym WSPÓLCZUCIE, DOBROĆ, HOJNOŚĆ, PRZEBACZENIE, RADOŚĆ.

Wartości te otaczają nas każdego dnia, ale czasem ujawniają się gwałtownie i niespodziewanie, na przykład w sytuacji tragicznego zdarzenia lub kryzysu. Oznacza to, że posiadamy te wartości, ale często pozostają uspięte przez długi czas.

an indication that we inherently possess these values, but they can remain dormant for long periods.

SELF RESPECT and RESPECT FOR OTHERS

(Berry, 1988):

Self Respect means feeling of oneself as a worthy person. It also means self confidence which is the absence of arrogance which is often related to a lack of self confidence. Without self respect it is difficult to respect others.

HONESTY and TRUST

(Mitchell, 1996):

This value is related to how we view ourselves and how we view others in relationship to moral issues. Honesty is highly valued in everyday work life, and organizations provide extensive rules to prevent dishonesty. Trust and honesty are closely related, as we cannot have trust without honesty. This value is vital in all aspects of personal and working life, and has caused serious legal issues in organizations especially when it collides with moral or cultural issues present.

NON-VIOLENCE

(Kumar, 2002; Weber, 2004):

This value creates a great deal of confusion and is often viewed as a weakness, especially in the industrialized Western world. The essence of violence is not just the absence of war or conflict. It refers to a deep personal way of thinking, non-violent attitudes and behaviours in everyday life. The best known visionary of non-violence is Mahatma Gandhi, and many others have followed his convictions in our world today.

HUMILITY

(Weber 1991; De Chardin, 1961):

This is a value that flourishes where love exists, especially related to respect for nature and all living things. It is also closely related to our feeling of awe and wonder of the cosmos, and our human "smallness" in the light of natural environments that surround us. Humility today is often considered a weakness in our conventional society, many are afraid to show humility for fear of others taking "advantage" of us to become more "successful" financially.

Humility is often related as well to the concept of service in which we happily take part in an activity, that we do from the heart, but expect nothing in return - neither recognition nor financial.

B. Relationships with family, work and community

(Schumacher, 1997)

Family:

The Family is considered a central pillar of a fulfilling, meaningful life. Family relationships provide

SZACUNEK DLA SAMEGO SIEBIE i SZACUNEK DLA INNYCH

(Berry, 1988):

Szacunek dla samego siebie oznacza, że uznajemy samych siebie za osoby godne szacunku. Oznacza również pewność siebie, ale jednocześnie brak arogancji – arogancja bowiem często cechuje ludzi, którym brak pewności siebie. Bez szacunku dla samego siebie trudno jest szanować innych.

UCZCIWOŚĆ I ZAUFANIE

(Mitchell, 1996):

Wartość ta dotyczy samooceny: naszej oraz innych ludzi w odniesieniu do kwestii moralnych. Uczciwość to cecha ceniona w naszej codziennej pracy, firmy wprowadzają szereg rozmaitych zasad w celu przeciwdziałania nieuczciwym praktykom. Uczciwość i zaufanie są powiązane, ponieważ bez uczciwości nie ma zaufania. Jest to wartość kluczowa we wszystkich aspektach naszego życia osobistego i zawodowego, a konflikt pomiędzy zasadą uczciwości a kwestiami moralnymi i kulturowymi to źródło ważnych problemów prawnych w organizacjach.

POWSTRZYMANIE SIĘ OD PRZEMOCY

(Kumar, 2002; Weber, 2004):

Powstrzymanie się od przemocy to wartość, która budzi kontrowersje i często uznawana jest za przejaw słabości, szczególnie w uprzemysłowionym świecie zachodnim. Istotą tej wartości nie jest brak wojny lub konfliktu. Oznacza ona głębokie przekonania, postawy i zachowania przejawiane w życiu codziennym. Najbardziej znanym wyznawcą tej wartości był Mahatma Gandhi, a jego przekonania podziela dziś wiele osób na całym świecie.

POKORA

(Weber 1991; De Chardin, 1961):

Jest to wartość, która towarzyszy miłości, szczególnie w odniesieniu do natury i całego życia na Ziemi. Jest ona również ściśle powiązana z poczuciem podziwu i zachwytu Kosmosem oraz naszej ludzkiej „małości” na tle ogromu natury, która nas otacza. W naszym tradycyjnym społeczeństwie pokora często uznawana jest za przejaw słabości – boimy się okazywać pokorę, aby inni nie wykorzystali tego i nie odnieśli większego „sukcesu” finansowego naszym kosztem.

Pokora często wiąże się z ideą służby, czyli działalności, w którą angażujemy się z potrzeby serca, nie oczekując niczego w zamian – ani uznania, ani korzyści materialnych.

B. Relacja z rodziną, pracą i społecznością

(Schumacher, 1997)

Rodzina:

Rodzina to podstawa spełnienia i sensu życia. Relacje rodzinne to źródło miłości i poczucia bezpieczeństwa, norm moralnych i etycznych, samo-

love and security, standards of morality and ethics, self discipline, and cooperation. Hence a stable loving family is key to creating a new generation of youth who can embrace sustainable values.

Work:

Following a stable family relationship, the importance of work in forming a healthy fulfilled human being cannot be over-emphasized. In that regard Schumacher wrote extensively related to the importance of work.

Schumacher indicated:

There are 3 things healthy people most want to do - to be creatively productive, to render service, and to act in accordance with their moral impulses.

This provides a comprehensive requirement for a happy working life. This means that we not only must feel fulfilled in our work, but we also need to be happy serving others, both at work and outside of work. In addition all of these activities should be rooted in what the individual feels is morally good and right to do.

Speaking of the workplace specifically Schumacher also provided 3 important functions of work:

- It gives a person a chance to utilize and develop his/her faculties.
- It enables a person to overcome his ego-centeredness by joining with other people in a common cause (genuine teamwork).
- It brings forth the goods and services needed for a becoming existence.

Schumacher also wrote about the concept of leisure. He believed deeply in the Buddhist concept of leisure, and stated the following related to leisure:

To strive for leisure as an alternative to work would be considered a complete misunderstanding of one of the basic truths of human existence, that work and leisure are complementary parts of the same living process and cannot be without destroying the joy of work and the bliss of leisure.

This statement provides much food for thought related to the separation we so often view as the role of leisure.

Work also provides an important role in our human development related to tolerance, trust and cooperation. Putting all of these aspects together, work provides an important daily source of fulfillment, and forms a pivotal role in everyday life.

Community:

This concept appears simple to understand, but within our changing world, the concept community is complex and often takes many different forms.

Traditional communities, where modern technologies related to communications and mobility were limited, and thus the community where one lived provided a deep sense of belonging and security.

However, since the Industrial/Scientific revolution, and the uprooting of huge rural populations particularly, has resulted in a concept Schumacher (Schu-

dyscypliny, oraz współpracy. Dlatego udane życie rodzinne stanowi podstawę dla rozwoju dalszych pokoleń oraz idei zrównoważoności.

Praca:

Poza udanym życiem rodzinnym, równie ważna dla poczucia spełnienia człowieka jest praca i życie zawodowe. Znaczenia tej wartości nie można przecenić. W tym kontekście Schumacher szeroko opisuje znaczenie pracy:

Istnieją trzy rzeczy, które zwykle zdrowi ludzie chcą robić w życiu zawodowym – pragną wykonywać pracę w sposób kreatywny, świadczyć usługi na rzecz innych, oraz działać w zgodzie z własnymi zasadami moralnymi.

To podstawa udanego życia zawodowego. Oznacza to, że nie tylko musimy czuć się spełnieni w pracy, ale musimy również odczuwać zadowolenie z faktu służenia innym ludziom, tak w pracy, jak i poza nią. Wszystkie te działania powinny być zgodne z zasadami moralnymi i przekonaniem jednostki.

W kontekście życia zawodowego Schumacher określa również trzy podstawowe funkcje pracy:

- Daje możliwość spożytkowania i doskonalenia umiejętności.
- Umożliwia wyzbycie się egocentryzmu poprzez wspólną pracę z innymi we (istota pracy zespołowej).
- Wytwarza produkty i usługi niezbędne dla godnego życia.

Schumacher omawia również pojęcie odpoczynku. Był on zwolennikiem buddyjskiej idei odpoczynku i głosił że:

Dążenie do odpoczynku jako alternatywy dla pracy mogłoby zostać odczytane jako niewłaściwa interpretacja jednej z podstawowych prawd na temat życia ludzkiego, tj. że praca i odpoczynek są wzajemnie uzupełniającymi się częściami życia, i mogłoby kompletnie zabić radość pracy oraz zniszczyć błogi stan odpoczynku.

To stwierdzenie stanowi punkt wyjścia do przemysła na temat roli odpoczynku w naszym życiu.

Praca odgrywa również istotną rolę w rozwoju takich wartości, jak tolerancja, zaufanie, czy współpraca. Łącząc te wszystkie aspekty, praca stanowi ważne źródło spełnienia oraz centralny element naszego życia na co dzień.

Społeczność:

To pojęcie wydaje się jasne i zrozumiałe, ale w naszym stale ewoluującym świecie pojęcie społeczności jest złożone i często przybiera różne formy. Tradycyjne społeczności, gdzie rola nowoczesnych technologii komunikacji i mobilności była ograniczona, zapewniały głębokie poczucie przynależności i bezpieczeństwa.

Jednak od czasów rewolucji naukowo-przemysłowej, w szczególności od momentu zaburzenia ustalonego porządku w ogromnych populacjach na

macher, 1997) refers to as “footlooseness”. The western world has experienced this concept extensively and is resulting in new and emerging different types of communities, which is creating a whole new set of challenges.

David Korten (Korten, 1999) expressed his concern in this way:

One of the greatest challenges it to create caring communities that nurture our wholeness. Wholeness and coherence in our own life and relationships are essential foundations of both individual freedom and the coherence of society. These in turn are the products of loving relationships that nurture our individual and collective capacity for civility.

Research related to communities is far reaching and involves many differences between regions and countries. The main areas these studies include are: participation and responsibility, solidarity, lifelong education, common good and ecology, non-violence and dialogue, and service.

C. Nature and the Cosmos

Our human existence basically depends on a complex combination of planet Earth goods and services combined with that of outer space. To survive as humans we need: WATER, AIR, SOIL. Therefore, our level of dependence on Nature and the Cosmos, just to stay alive is indispensable. Even accepting that we need nature’s goods and services, we are often unaware of the tremendous complexity and mystery of all that surrounds our Earth and even the very air we breathe.

Our objective science-based mindset has tried to solve our present increasingly difficult nature related problems with limited success. It appears we need something more - that is where we are now and searching for alternatives.

The visionary Thomas Berry (Berry, 1998) provides his summary:

Science is discovering a new version of the “enchanted” world that was part of the natural mind for most of human history. Since the loss of this worldview in the last 300 years is arguably at the heart of our current environmental crisis. Its discovery may be the key to an eventual solution (...) this missing link between scientific breakthrough and the general consciousness.

This new thinking creates a series of new questions and considerations related to our human worldview.

Some of the areas that appear most affected are:

- Linear thinking (from the scientific based worldview) becomes integrated thinking (where we need to take into account both our logical mind plus our inner wisdom or consciousness thinking).
- Reductionist thinking becomes holistic thinking. We are accustomed to breaking things down to their lowest possible component to study them successfully in de-

terenach wiejskich, powstało zjawisko, które Schumacher (Schumacher, 1997) nazywa „nieskrępowaniem”. Jest ono powszechne w świecie zachodnim i jest źródłem dla tworzenia nowych rodzajów społeczności, co rodzi problemy.

David Korten (Korten, 1999) wyraża swoją opinię na ten temat w następujący sposób:

Jedno z największych wyzwań polega na stworzeniu społeczności, które zapewnią nam integralność. Integralność i spójność naszego życia oraz naszych związków z innymi stanowią fundament dla wolności osobistej oraz spójności społeczeństwa. Wynikają one z pełnych miłości związków międzyludzkich, na bazie których kwitnie nasza osobista i zbiorowa zdolność do uprzejmego traktowania innych.

Badania społeczności uwzględniają różnice pomiędzy regionami i krajami. Obejmują one uczestnictwo i odpowiedzialność, solidarność, kształcenie ustawiczne, wspólne dobro i ekologia, powstrzymanie się od przemocy i dialog oraz służba na rzecz innych ludzi.

C. Natura i Kosmos

Istnienie ludzkości zależy połączenia dóbr natury oraz tych pochodzących spoza naszej planety. Aby przetrwać, ludzkość potrzebuje WODY, POWIETRZA i ZIEMI. Dlatego zależymy od Natury i Kosmosu, bez nich nie przetrwamy. Nawet jednak gdy jesteśmy tego świadomi, często nie uświadamiamy sobie ogromnej złożoności i tajemnicy tego wszystkiego, co otacza naszą planetę Ziemię, a nawet samego powietrza, którym oddychamy.

Staramy się rozwiązać nasze problemy ekologiczne na postawie obiektywnego podejścia opartego na nauce – z różnym powodzeniem. Potrzebujemy czegoś więcej – określenia punktu, w którym się znajdujemy i alternatywnych rozwiązań.

Thomas Berry (Berry, 1998) podsumowuje to w następujący sposób:

Nauka odkrywa obecnie nową wersję „tajemnego” świata, który w historii ludzkości stanowił zawsze element naszej natury, naszego umysłu. Odwrócenie się od tej idei na przestrzeni ostatnich 300 lat może stanowić źródło naszego obecnego kryzysu ekologicznego. Jego odkrycie może być kluczowe dla wypracowania ostatecznego rozwiązania dla tego kryzysu (...) odkrycie tego brakującego ogniwa pomiędzy przełomowymi odkryciami naukowymi a ogólną świadomością człowieka.

To nowe podejście rodzi szereg nowych pytań i kwestii dotyczących naszego światopoglądu.

Niektóre z tych zagadnień są następujące:

- Liniowe rozumowanie (oparte o postawy naukowe) musi zostać zastąpione przez rozumowanie zintegrowane (uwzględniające zarówno umysł logiczny, jak i naszą wewnętrzną mądrość lub wyższą świadomość).

tail. With this change we are taking into account the whole person, and the whole society and the whole environment. This means combining both the logical and consciousness thinking. This also means that in research we as observers (researchers) unconsciously interact with what we observe, providing a new challenge for researchers.

- Intellectual objective thinking becomes broadened to also combine it with subjective higher consciousness experience and “thinking”. Both are then needed to provide credibility and sustainability.
- Short term thinking becomes long term thinking. This applies especially to all organizational planning.

These changes transform how we perceive the total realities of Earth and Cosmos systems and as a consequence how we approach our responsibilities, as we are actors in the whole system and not just spectators.

Human Wisdom and Planet Earth:

Human “wisdom” as described in this study comes from the combination of our intellectual capacities and our higher consciousness capabilities. As a result our perception of the Earth and outer space totally changes and we recognize a different reality of who we are and how we fit into the whole picture.

This awe-inspiring complexity of this new whole phenomena has been experienced by a number of astronauts (e.g. Edgar Mitchell, 1996), and have returned to Earth as transformed people - as a result of an inexplicable experience of their higher consciousness.

The new responsibilities of humans as an integral part of the whole Earth and Cosmos, can, it seems only be comprehended through the combination of both intellectual capabilities together with our higher consciousness - that is, our inner Self, or subjective knowing. Therefore, we have as a result an incredible new responsibility to protect and nourish our lifeline so to speak - our planet Earth and our outer space, the Cosmos.

Our new responsibilities

As a result of accepting that we are dependent for our very life on planet Earth and the Cosmos, we may experience some life style changes which become essential to clear the blockage in thinking we are presently experiencing.

Some of these lifestyle changes could include:

1. Priorities in life: Moving from placing importance on accumulating “things” towards prioritizing human relationships and meaningful and fulfilling work.

- Redukcjonizm musi zostać zastąpiony przez podejście holistyczne. Przyzwyczyliśmy się do rozkładania każdego problemu na części pierwsze. W nowym podejściu bierzemy pod uwagę człowieka, społeczeństwo, oraz środowisko jako całość. Oznacza to połączenie logicznego rozumowania oraz wyższej świadomości. Oznacza także, że jako obserwatorzy (badacze) będziemy w sposób nieświadomy wchodzić w interakcje z przedmiotami naszych obserwacji, co stanowi nowe wyzwanie dla badaczy.
- Intelektualne obiektywne rozumowanie musi zostać rozszerzone i obejmować subiektywne doświadczenia wyższego stopnia świadomości oraz “myślenie”. Obie te formy są niezbędne dla zapewnienia wiarygodności i zrównoważonego podejścia.
- Podejście krótkofalowe musi zostać zastąpione podejściem długofalowym. Dotyczy to w szczególności procesów planowania w organizacjach.

Te zmiany wpływają na nasz sposób postrzegania rzeczywistości na Ziemi i w Kosmosie, oraz podejście do naszych obowiązków – zaczynamy bowiem zdawać sobie sprawę, że jesteśmy w tym teatrze aktorami, nie tylko widzami.

Mądrość ludzkości i Planeta Ziemia:

„Mądrość” ludzkości oznacza w niniejszym opracowaniu połączenie zdolności intelektualnych oraz naszych zdolności na wyższym poziomie świadomości. Nasze postrzeganie Ziemi i Kosmosu zmienia się zupełnie; zaczynamy zdawać sobie sprawę, kim właściwie jesteśmy i jak powinniśmy funkcjonować w tym systemie.

To budzące respekt doświadczenie stało się udziałem wielu astronautów (patrz np. Edgar Mitchell, 1996), którzy wrócili na Ziemię odmienieni w wyniku przeżyć na wyższym poziomie świadomości. Nowe obowiązki ludzkości, która stanowi integralną część Planety Ziemi i Kosmosu, można pojąć wyłącznie używając jednocześnie zarówno intelektu, jak i wyższej świadomości – czyli naszego wewnętrznego Ja, lub wiedzy subiektywnej. Można zatem stwierdzić, że mamy obowiązek dbania i pielęgnowania naszego życiowego środowiska – naszej Planety Ziemi i Kosmosu.

Nowe obowiązki ludzkości

Jeżeli przyjąć, że nasze życie zależy od Planety Ziemi i Kosmosu, to trzeba wprowadzić zmiany do naszego stylu życia, które pomogą nam usunąć istniejące przeszkody w naszym myśleniu.

Niektóre z tych zmian mogą dotyczyć:

1. Życiowych priorytetów: Skupienie się na relacjach międzyludzkich oraz pracy dają-

2. Simplification of lifestyle: Moving towards simplicity and still comfort in everyday living and valuing interpersonal relationships.
3. Service: Feeling a need and joy in helping and serving others without expecting anything in return.
4. Non-Violence: This involves non-violence in thoughts, attitudes, behaviours and relationships in general and belief in dialogue to settle differences and increase common goals in work or personal life.
5. Deep respect for Nature: This will reduce consumption in rich countries, and conservation of the natural environment.
6. Reaction to creativity: Invent new innovative ways of doing things at home and at work.

All of these new responsibilities are deeply embedded in, and dependent upon commonly held universal values and the acceptance of the ability of all humanity for higher consciousness, and how this becomes an essential part of everyday life.

Conclusions

1. It appears that a new worldview is emerging. There appears to be an imperative involving the development of our "spiritual" capacities, (consciousness) and to balance this with our objective thinking and capacities. The values which appear to provide a path towards this development of these deep capacities, are deeply held universal values.
2. There appears to be an important need for decision makers to take personal transformation (requiring reexamining their deep values) seriously, in order to effectively rethink organizational values and principles for a genuinely "sustainable" foundation on which to seat viable long term policies and practices, in place of our present short term planning.
3. In this whole alternative process, there appears to be a need for diversity of ideas, models and cultures, and that we cannot find a "one model fits all" solution. However, everyone, it appears will need to draw from the "deep well" of universal right brain values as a foundation, and then rethink the left brain scientific based values to ensure their roots are deeply seated on universal values.
4. There appears to be a need to recognize that human learning can come from different sources, such as the reasoning process, and formal learning (as at present), but also coming from important meaningful experiences. Finally it is recognized that hu-

cej zadowolenie i spełnienie, zamiast na gromadzeniu „dóbr”.

2. Uproszczenia stylu życia: Codzienne życie powinno być prostsze, ale nadal wygodne, a najważniejszą rolę powinny odgrywać relacje interpersonalne.
3. Służenia innym: Potrzeba pomagania i służenia innym i płynąca z tego radość, bez oczekiwania czegokolwiek w zamian.
4. Wyzbycia się przemocy: Dotyczy to przemocy cechującej nasze myśli, postawy, zachowania oraz relacje z innymi, a także przekonania o konieczności dialogu w celu rozwiązania problemów i działania na drodze ku wspólnym celom, zarówno w pracy, jak i w życiu osobistym.
5. Głębokiego szacunku dla Natury: Pomoże to ograniczyć konsumpcję w bogatych krajach i chronić nasze środowisko naturalne.
6. Reakcji na kreatywność: Powinniśmy tworzyć nowe rozwiązania w domu i w pracy.

Wszystkie te nowe obowiązki są głęboko zakorzenione we wspólnych uniwersalnych wartościach i od nich zależne, a także zależą od uświadomienia sobie naszej zdolności do przechodzenia na wyższy poziom świadomości oraz roli, jaką ta zdolność odgrywa w naszym codziennym życiu.

Wnioski

1. Wydaje się, że jesteśmy świadkami narodzin nowego światopoglądu. Istnieje imperatyw dla rozwoju naszych „duchowych” zdolności (świadomości) oraz zapewnienia równowagi pomiędzy naszą duchowością a obiektywnym rozumowaniem i zdolnościami. Wartości, które wyznaczają drogę w tym kierunku to głęboko zakorzenione wartości uniwersalne.
2. Konieczne jest, aby decydenci przeszli poważną transformację osobistą (obejmującą przewartościowanie ich fundamentalnych wartości), co pozwoli na skuteczną analizę wartości i zasad ich organizacji oraz stworzenie prawdziwie „zrównoważonych” postaw dla długofalowej polityki i praktyk, które muszą zastąpić obecnie przyjęty system krótkoterminowy.
3. W tym alternatywnym procesie należy zapewnić różnorodności idei, modeli i kultur. Nie istnieje model uniwersalny, dostarczający rozwiązanie wszystkich problemów – czyli „lek na całe zło”. Wszyscy ludzie będą musieli czerpać z głębokiego źródła uniwersalnych wartości (prawa półkula naszego mózgu), które będą stanowić fundament tego procesu, a następnie przemyśleć wartości oparte na nauce (lewa półkula) w celu zapewnienia, że bazują one na wartościach uniwersalnych.

mans have a huge storehouse of wisdom learning that comes from our consciousness, that is, the spiritual inner capacities of our mind.

5. Organizations of all kinds will need to understand the close connection between the scientific, logical mind and the deep spiritual subjective mind (consciousness), and researchers are finding that both are important for genuine sustainable thinking and working.

References

1. ANDERSON R.C., *Confessions of a Radical Industrialist*, McClelland & Stewart, 2009.
2. BENTLEY T., JONES D.S. (Eds.), *The Moral Universe*, Demos, 2001.
3. BENNIS W., *On Becoming a Leader*, Perseus Publishing, 2001.
4. BERRY T., *Dream of the Earth*, Sierra Club Books, 1988.
5. BERMAN M., *The Reenchantment of the World*, Cornell University Press, 1981.
6. BOULDING K., *Beyond Economics: Essays on Society, Religion and Ethics*, University of Michigan, 1968.
7. BROWN L., *Eco-economy: Building an Economy for the Earth*, W.W. Norton & Co., 2001.
8. CAPRA F., *The Web of Life*, Harper Collins, 1996.
9. CAMPBELL J., *The Power of Myth*, Doubleday, 1988.
10. CLUB of Budapest, <http://newciv.org/ClubofBudapest>.
11. COUNCIL for a Parliament of the World's Religions, *Toward a Global Ethic*, Chicago, 1993.
12. COVEY S., *Principle Centered Leadership*, Simon and Schuster, 1992.
13. COVEY S., *The 7 Habits of Highly Effective People*, Free Press, 1989.
14. DALAI LAMA, *Awakening the Mind, Lightening the Heart*, Harper, 1995.
15. DALY H., *Valuing the Earth: Economics, Ecology, Ethics*, 1992.
16. DANDAVATE M., *Gandhi's Human Touch*, Gandhi Foundation, India, 1996.
17. DAVIS E., *Myth, Magic and Mysticism in the Age of Information*, Serpent's Trail, 1999.
18. DOUTHWAITE R., *The Growth Illusion*, Council Oak Books, 1993.
19. EINSTEIN A., *Einstein The Human Side*, eds. Dufas H., Hoffman B., Princeton University Press, 1979.
20. EINSTEIN A., *Religion and Science: The World As I See It*, Philosophical Library, 1949.
21. EINSTEIN A., *The Expandable Quotable Einstein*, ed. Alice Calaprice, Foreword by F. Dyson, Princeton University Press, 1996, 2000.
22. EDWARDS D., *Free to Be Human*, Green Books, 1995.
23. ELGIN D., *Global Consciousness Change: Indicators of an Emerging Paradigm*, Millennium Project, San Anselmo, California, 1997.
24. ETZIONI A., *The Moral Dimension: Towards a New Economics*, The Free Press, New York and London, 1988.
25. FREIRE P., *The Politics of Education: Culture, Power and Liberation*, Bergin and Garney Publisher, Westport CT, USA, 1985.
26. GANDHI M., *An Autobiography, or The Story of my experiments with truth*, first published by Navajivan Trust in 1927. This edition printed and published by Jitendra T. Desai, Navajivan Mudranalaya, Ahmedabad, Indian, 2006.
27. GOLDSMITH E., *The Way: An Ecological Worldview*, Shambhala Publishers, 1993.
28. GROF S., *The Cosmic Game: Exploration of the Frontiers of Human Consciousness*, State University of New York Press, 1998.
29. HABERMAS J., *The Future on Human Nature*, Polity Publishers, 2003.
30. HARMAN W., *Global Mind Change*, Barrett-Koehler, 1998.
31. HARMAN W., *Higher Creativity: Liberating the Unconscious for Breakthrough Insights*, Tarcher/Putnam, 1984.
32. HENDERSON H., *Beyond Globalization: Shaping a Sustainable Global Economy*, Kumarian Press, 1999.
33. HUXLEY A., *The Perennial Philosophy*, Harper Brothers, 1945.
34. Robert, K., *The Natural Step Story: Seeding a Quiet Revolution*, New Society Publishers, 2002.
35. KAMANETSKY M., *The Invisible Player: Consciousness at the Soul of Economic, Social and Political Life*, Park St. Press, 1999.
4. Konieczne jest uświadomienie sobie, że możemy czerpać wiedzę z różnych źródeł, w tym z procesu rozumowania i formalnej nauki (tak, jak dzieje się to obecnie), ale także z ważnych życiowych doświadczeń. Ludzkość posiada również ogromną bazę wiedzy płynącej z naszej mądrości (naszej świadomości) – czyli wewnętrznych duchowych zdolności naszego umysłu.
5. Organizacje różnego typu muszą uświadomić sobie ścisły związek pomiędzy naukowym, logicznym rozumowaniem oraz głębokim duchowym i subiektywnym pojmowaniem (wyższą świadomością). Zdaniem badaczy, obie te formy stanowią podstawę dla prawdziwie zrównoważonego podejścia i działania.

36. KING U., *The Spirit of the Earth: Reflections on Teilhard de Chardin and Global Spirituality*, Paragon House, 1989.
37. KORTEN D., *The Great Turning: From Empire to Earth Community*, Barrett-Koehler, 2006.
38. KORTEN D., *The Post Corporate World*, Barrett-Koehler, 1999.
39. KRAS E., *The Blockage: Rethinking Organizational Principles for the 21st Century*, American Literary Press, 2007.
40. KRAS E., *Management in Two Cultures*, Intercultural Press (now Nicolas Beasley Press), 1995.
41. KRAS E., *Modernizing Mexican Management*, Editts Publishing (now Two Eagles Press), 1994.
42. KUMAR S., *You Are Therefore I Am*, Green Books, 2002.
43. KUMAR S., *Path without Destination*, Green Books and William Morrow, 1992.
44. LASZLO E., *Macroshift*, Barrett-Koehler, 2001.
45. LASZLO E., *Worldshift 2012*, McArthur & Co., Canada, 2009.
46. LASZLO E., *The Choice*, Tarcher/Putnam, 1994.
47. LASZLO E., *3rd Millennium: The Challenge and the Vision*, Gaia Books Ltd, 2000.
48. LOVELOCK J., *The Revenge of Gaia: Why the Earth is fighting back, and how we can still save humanity*, Alan Lane Publishing, 2006.
49. LOVELOCK J., *Gaia: A New Look at Life on Earth*, Oxford University Press, 1979.
50. MASLOW A., *Towards a Psychology of Being*, Van Nostrand Reinhold, 1968.
51. MASLOW A., *Religion, Values and Peak Experiences*, Penguin Books, 1970.
52. MCGILCHRIST I., *The Master and his Emisary: the divided brain and making of the Western World*, Yale University Press, 2010.
53. MITCHELL E., *The Way of the Explorer: An Apollo Astronaut's Journey through the Material and Mystical Worlds*, Putnam Press, 1996.
54. NORGAARD R., *Development Betrayed: The End of Progress and a Coevolutionary Revisioning of the Future*, Routledge, 1994.
55. ORR D., *Ecological Literacy: Education and the Transition to a Post Modern World*, Suny Press, 1992.
56. ORR D., *Earth in Mind*, Suny Press, 2004.
57. PARLIAMENT of the World's Religions, *Declaration Toward a Global Ethic*, Editorial Committee of the Council to the Parliament of the World's Religions, Chicago, 1993.
58. RUSSELL P., *From Science to God: The Mystery of Consciousness and the Meaning of Light*, Sausalito, Peter Russell, 2000.
59. SCHUMACHER E.F., *This I Believe*, Green Books, 1997.
60. SCHUMACHER E.F., *Small is Beautiful: Economics as if People Mattered*, Abacus, 1974.
61. SEN A., East and West: the Reach for Reason, in: *The Moral Universe*, Demos, p.19-33, 2001.
62. SHELDRAKE R., FOX M., *Natural Grace: Dialogue on Science and Spirituality*, Green Books, 1996.
63. SODERBAUM P., *Understanding Sustainability Economics: Towards Pluralism in Economics*, Earthscan, 2008.
64. TUTU D., *No Future Without Forgiveness*, Rider Publishing, 1999.
65. UNITED NATIONS, *The Earth Charter*, United Nations Earth Council, 1997.
66. UNITED NATIONS, *The Universal Ethics Project*, UNESCO Division of Philosophy and Ethics, Paris, 1997.
67. UNION of Concerned Scientists, formed 1969, MIT.
68. WACKERNAGEL M., REES M. & R., *Ecological Footprint: Reducing Human Impact on the Earth*, New Society Publishers, 1995.
69. WALSH R., *Essential Spirituality*, John Wiley & Sons, 2000.
70. WEBER T., *Gandhi as Disciple and Mentor*, Cambridge University Press, 2004.
71. WEBER T., *Conflict Resolution and Gandhian Ethics*, Gandhian Foundation, 1991.
72. WORLD Values Survey, *Values Change the World*, Multi-country (46) publication, 2009.